

РЕЦЕНЗІЯ

доктора філософії, асистентки кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Бзової Лаури Георгіївни

на дисертацію Іл'юка Дмитра Дмитровича на тему:

«Судова влада і громадськість: концепт взаємодії»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»

за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності теми дисертації. Питання взаємодії судової влади та громадськості набуває особливої актуальності в сучасних умовах розвитку України як правової держави, що прагне до європейської інтеграції та зміцнення демократичних інститутів. Судова влада є ключовим елементом забезпечення верховенства права, захисту прав і свобод громадян, а її ефективність і легітимність значною мірою залежать від рівня довіри суспільства до судів. В Україні, де історично склалася проблема низької довіри до судової системи через корупцію, непрозорість і політичний вплив, пошук дієвих механізмів співпраці між судами та громадськістю є нагальною потребою.

Автор обрав тему, яка має як теоретичне, так і практичне значення. Теоретично вона сприяє осмисленню концептуальних засад взаємодії судів із громадянським суспільством, а практично – пропонує інструменти для підвищення відкритості та підзвітності судової влади. Актуальність дослідження посилюється сучасними викликами: воєнним станом, що вимагає адаптації судів до нових умов, та необхідністю гармонізації українського права з європейськими стандартами, де прозорість і участь громадськості є ключовими принципами (наприклад, практика Європейського суду з прав людини).

Дисертація присвячена розробці трирівневої моделі взаємодії (комунікативна, інтеграційна, інституційна), що є спробою систематизувати

складний процес співпраці між судовою владою та громадськістю. Таке дослідження є своєчасним, адже в Україні досі бракує комплексних теоретичних і прикладних праць, які б пропонували цілісний підхід до цієї проблеми. З огляду на це, вибір теми є безумовно актуальним і заслуговує на високу оцінку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукова проблема, яку автор поставив перед собою – обґрунтування концептуальних засад взаємодії судової влади та громадськості через створення трирівневої моделі – чітко визначена і вирішена. Для цього сформульовано низку завдань: аналіз рівнів взаємодії, вивчення зарубіжного досвіду, розробка практичних рекомендацій. Структура роботи логічно відповідає цим завданням: перший розділ присвячений комунікативній взаємодії, другий – інтеграційній, третій – інституційній. Мета дослідження досягнута, а завдання успішно виконані.

Виклад матеріалу є послідовним, що забезпечено коректним визначенням об'єкта (суспільні відносини у сфері взаємодії судової влади та громадськості) та предмета (концепт взаємодії). Автор рухається від загального до конкретного: у першому розділі аналізує теоретичні основи комунікації, у другому – особливості участі громадян у правосудді (суд присяжних, мирові судді), у третьому – механізми громадського контролю. Такий підхід дозволяє глибоко осмислити проблему.

Обґрунтованість висновків забезпечена широкою джерельною базою: Конституція України, закони про судоустрій, судова практика, зарубіжні моделі правосуддя. Автор використав методи теоретичного аналізу, порівняльно-правовий підхід і системне моделювання, що є доречним для теми. Наприклад, аналіз зарубіжного досвіду (с. 77-93) підкріплено прикладами з англосаксонських і континентальних систем, а пропозиція створення Ради правозахисних організацій (с. 146-165) базується на оцінці діяльності Громадської ради доброчесності.

Результати дослідження ґрунтуються на правозастосовній практиці (наприклад, аналіз роботи суду присяжних в Україні) та тенденціях розвитку громадянського суспільства. Автор демонструє високий теоретичний рівень, уміння аналізувати джерела, нормативні акти, а також аргументовано відстоювати власну позицію, що свідчить про його фахову підготовку.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, повнота їх викладу у наукових публікаціях. Дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням концепту взаємодії судової влади та громадськості через трирівневу модель. Наукова новизна полягає в:

- Розробці авторської моделі взаємодії (комунікативна, інтеграційна, інституційна), що систематизує процеси співпраці.
- Уточненні поняття «громадськість» у судовому контексті з розмежуванням активної та пасивної форм (с. 20-33).
- Пропозиціях нових механізмів: інформаційно-медійні центри (с. 41-60), реформа суду присяжних (с. 77-93), Рада правозахисних організацій (с. 146-165).

Ці положення є новаторськими та розширюють теоретичну базу права. Наприклад, уточнення «громадськості» враховує її різнорівневий характер, а пропозиція центрів спрямована на подолання інформаційного бар'єру. Рекомендації щодо суду присяжних базуються на психофізіологічних і тактичних аспектах, що є новим для української науки.

Результати апробовано в 10 публікаціях: 5 статей у фахових виданнях України та 5 тез конференцій, що відповідає вимогам і свідчить про повноту викладу. Анотація чітко відображає основні положення, відповідаючи встановленим стандартам.

Оцінка академічної доброчесності. У дисертації всі звернення до праць інших авторів супроводжуються коректними посиланнями. Текст виконано науковим стилем, державною мовою, без порушень академічної доброчесності. Оформлення відповідає наказу МОН України від 12.01.2017 № 40. Робота оформлена відповідно до вимог: вступ, три розділи, висновки,

список джерел (153 найменування), додатки. Загальний обсяг – 205 сторінок, що свідчить про ґрунтовність дослідження обраної проблематики.

Дискусійні положення та зауваження. Позитивно оцінюючи роботу, вважаю за потрібне вказати на окремі моменти, що потребують уточнення:

1. Визначення поняття «громадськість» є занадто широким і не враховує різноманітність громадянського суспільства

На с. 20-33 автор визначає «громадськість» як активну та пасивну частини суспільства, що беруть участь у взаємодії з судами. Проте це визначення не враховує різноманітність громадянського суспільства в Україні, зокрема регіональні відмінності чи соціальні групи (наприклад, вразливі верстви). Таке широке трактування може ускладнити практичне застосування моделі в різних контекстах. Доцільно було б уточнити поняття «громадськість», врахувавши специфіку залучення різних сегментів.

2. Недостатньо конкретизовані пропозиції щодо залучення громадськості до моніторингу судів

У третьому розділі дисертаційного дослідження (с. 146-165) автор пропонує громадський моніторинг як інструмент інституційної взаємодії, але не деталізує його механізми. Наприклад, не зрозуміло з контексту рукопису, який суб'єкт уповноважений здійснювати такий моніторинг? Які критерії оцінки у цьому процесі мають бути взяті за основу»? Як при цьому уникнути необмеженої суб'єктивності та запобігти прийняттю свавільних рішень? Конкретизація згаданих пропозицій (наприклад, через регламент чи пілотний проект) тільки посилила би практичну значущість авторської ідеї.

3. Робота недостатньо аналізує ризик надмірного громадського контролю

На с. 165 автор зазначає необхідність балансу між підзвітністю та автономією судів, але не розглядає ризики надмірного тиску громадськості, наприклад, у резонансних справах. У країнах із сильним громадянським суспільством (США, Польща) це іноді призводить до спроб впливу на суддів.

Додатковий аналіз таких ризиків і пропозиції щодо їх мінімізації (наприклад, етичні кодекси) зробили б висновки більш виваженими.

Названі зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Висновки. Дисертація Іл'юка Дмитра Дмитровича є завершеною науковою працею, що пропонує нові підходи до взаємодії судової влади та громадськості, відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт за спеціальністю 081 «Право» (Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затверджений постановою КМУ від 12.01.2022 № 44, зі змінами, внесеними, згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор – Іл'юк Дмитро Дмитрович заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Асистентка кафедри процесуального
права Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича,
доктор філософії, доцент

Бзова Лаура Георгіївна

Підпис *Бзова Л.* засвідчую
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

